

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ



«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ

22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»

22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»

22-April, 2022 y.



Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Слаббекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

- 2.Б. Айтмамбетов Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. Алматы, 1991.
3. Ж.Әбиев, С.Бабаев, А.Құдиярова. Педагогика. Алматы, 2004 .
4. Б.Баймұратова. Отбасындағы баланы мектепке дайындау. Алматы: «Шартарап» баспасы, 2000.

LIFE LONG EDUCATION ҮРДСІНДЕ ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ ЖЕТІЛУ МӘСЕЛЕСІ ТҮРҒЫСЫНДА ОЙЛАР

Сламбеков Ерлан Талгатбекович

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану кафедрасының докторанты, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан.

e-mail: erslam77@gmail.com

Аннотация. На основе результатов международного исследования TALIS-2018 по вопросам обучения и обучения учителей (Teaching and Learning International Survey) на русском языке присваивается педагогическое профессиональное состояние и направление развития в Казахстане с кодированием сравнительного анализа системы профессионального развития учителей. В Республике Казахстан, в частности, будет представлена профессиональная практика по поддержке новых и молодых учителей, механизмам профессионального развития, устранению препятствий, препятствующих их профессиональным потребностям, а также профессиональному развитию учителей. Автор приходит к выводу о потребностях профессионального развития учителей в Казахстане и препятствиях на пути их удовлетворения.

Ключевые слова: педагог, молодой специалист, наставничество, профессиональное развитие, TALIS.

Abstract. Based on the results of the international study, the Teaching and Learning International Survey (Teaching and Learning International Survey) TALIS-2018 in Russian is assigned a pedagogical professional state and direction of development in Kazakhstan with coding of a comparative analysis of the teacher professional development system. In the Republic of Kazakhstan, in particular, professional practice will be presented to support new and young teachers, mechanisms of professional development, elimination of obstacles that impede their professional needs, as well as professional development of teachers.

The author comes to the conclusion about the needs of professional development of teachers in Kazakhstan and obstacles to their satisfaction.

Key words: teacher, young specialist, mentoring, professional development, TALIS.

Саясат пен тәжірибенің білім беру жүйесін реформалау барысында Қазақстан мұғалімдердің әлеуетін арттыру білім сапасын арттыруда және инновацияларды енгізуде шешуші рөл атқаратынын тұрақты түсінді. Білім беру жүйесіндегі өзгерістермен бірге ең алдымен мұғалімнің өзі де өзгеруі керек.

Қазіргі таңда мұғалімдердің алдында тұрған міндеттер аз емес. Мұғалімдер өз пәнін жетік білуі, оқытудың заманауи әдістерін жетік меңгеруі, оқытуда сараланған әдіс-тәсілдерді қолдануы, әр ұлттың балалары мен білім беру қажеттіліктері мен қабілеті әртүрлі оқушылар оқитын сыныптарда сабақ бере алуы қажет. Сондай-ақ олар инклюзивті сыныптарда жұмыс істей білуі, оқушылардың әлеуметтік эмоционалды құзыреттілігін дамытуы, цифрлық технологияларды қолдануы, оқушылардың білімі мен дағдыларын бағалаудың тиімді әдістерін меңгеруі, әріптестерімен үнемі қарым-қатынаста болуы қажет [1, 26 б]. Мұғалімдерге үздіксіз және үздіксіз кәсіби даму үшін қолайлы жағдай жасалмаса, бұл міндеттердің барлығын орындай алмайды.

ЭЫДҰ зерттеушілеріне сүйенсек, мұғалімнің кәсіби дамуын мамандыққа түскеннен кейін пайда болатын және бүкіл педагогикалық мансабында жалғасатын процесс ретінде

қарастыра аламыз. Кәсіби даму негізінде мұғалімдер өз-өздеріне сенімін және қолданатын тәжірибелерін өзгертіп дамыта алады, кәсіби деңгейі мен студенттердің жетістіктерін арттыра алады, сонымен қатар білім беру реформаларын сәтті жүзеге асыра алады [2]. Бұл дарынды адамдарды мамандыққа тартуға және оларды мектепте ұстауға көмектеседі [1]. Ең қабілетті жастардың мамандыққа енуі үшін мұғалімдік тек қаржылық жағынан ғана емес, сонымен қатар интеллектуалдық жағынан да тартымды болуы керек [3, 58 б.]. Мұғалімнің интеллектуалдық қажеттіліктерін қанағаттандырудың негізгі құралдарының бірі – үздіксіз кәсіби даму жүйесі және оған мұғалімнің қатысуын қолдау, ол өмір бойы білім алуына қолайлы жағдай туғызады (Life long education).

Мектептегі мұғалімнің алғашқы жылдарында дер кезінде, жан-жақты кәсіби көмек көрсету өте маңызды. ЖОО немесе кәсіптік колледж болашақ мұғалімге қаншалықты сапалы және тиімді бағдарламаларды оқытса да, ол жас маманды кәсіби қызметтің барлық аспектілеріне дайындай алмайды [1]. Ешбір жағдайда мұғалімнің білімі жоғары оқу орнында немесе колледжде мұғалімнің білімімен аяқталмайды. Мұғалім мектепте өз міндетіне кіріскенде, оның білімі енді ғана басталады [4].

ЖОО-дағы заманауи білім беру үрдісінің негізгі стратегиялық мақсаты – өз мамандығына шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі жүзеге асыруға қабілетті, кемел маман болу үшін жалпы әлеуметтік қажеттілікті талап етеді. Жалпы кәсіптік және пәндік дайындық кезінде жаңа білімді неғұрлым жоғары деңгейде саналы меңгеруге және жаңа материалды баяндауға еске салу, сілтемелер, сұрақтар және пәнаралық мазмұнның міндеттері, әңгімелесу сияқты басқа пән мазмұнының элементтерін енгізуге мүмкіндік беретін барлық құралдар мен тәсілдер қолданылуы тиіс. Оларды пайдалану: бастауыш мектеп білім беру сабақтастығының әртүрлі аспектілерін ашатын тақырыптардың мазмұнын меңгерудің сабақтастық байланысын; оқу материалы мазмұнының, формаларының, әдістері мен құралдарының бағыттылығын қамтамасыз етеді; құзыреттілікке айналдыру; кәсіби қызметті модельдейтін, имитациялайтын міндеттерді шешу арқылы әр пәннің мазмұнында әр түрлі кәсіптік қызмет түрлері туралы білімді көрсету; студенттерді танымдық, практикалық, әдістемелік, ғылыми-зерттеу қызметінде және тиісті құзыреттілікті қалыптастыруға белсенді қолдануға шақыру.

Кәсіби даярлық пәнаралық сабақтастығы Білім беру үдерісінде болашақ педагогтың пәнаралық сабақтастығын жүзеге асыру барысында бастауыш мектеп мұғалімінің кәсіби моделін қалыптастыру білім беру процесінде студенттердің өзіндік субъекті, өзін-өзі жүзеге асыру, өзін-өзі бекіту және өзін-өзі ұйымдастыру призмасы арқылы жүзеге асырылады.

Кәсіби даярлық педагогикалық практика ЖОО-ның оқу-тәрбие үрдісінің органикалық бөлігі ретінде педагогикалық практика педагогтың тәрбие-білім беру мекемелеріндегі практикалық қызметімен теориялық дайындығының бірлігін қамтамасыз етуге бағытталған. Педагогикалық теория мен педагогикалық практиканың өзара байланысы бір жағынан педагогикалық теория педагогикалық практиканы тану, түсіндіру және болжау құралы болып табылады, ал екінші жағынан, мектеп практикасын жетілдіру құралы, оның тиімділігін бағалаудың негізі және өлшемі болып табылады.

Болашақ мұғалімдердің педагогикалық үдеріске қосу және педагогикалық практиканың барлық түрлері бойы балалармен және педагогтармен тікелей өзара іс-қимыл жасау педагогикалық іс-әрекеттің дағдылары мен іскерлігін қалыптастыруға және оларды педагог-практика, әдіскер, мектеп білім беру басқарушысы деңгейінде құзыреттілікке айналдыруға ықпал етеді. Бұл тұста дидактикалық дайындықтың қажеттілігі маңызды.

Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінде жас педагогтардың мамандықты меңгеру кезінде туындайтын қиындықтарды жеңуіне қолдау көрсету қажеттігі көрсетілген. Осы орайда орта білім беру ұйымдарда жас мұғалімдерді қолдау көрсету үшін мектепке келген мұғалімдерге тәлімгерлер тағайындайды, мектеп әдістемелік бірлестіктерінің мүшелері де мұғалімдерге кәсіби қолдау көрсетеді. Жақында қабылданған «Педагог мәртебесі туралы» Заңы (2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI) тәлімгерлік қозғалысты нығайтудың негізін қалап, педагогтарды дамытудың жеке бағыты ретінде атап көрсетті. Заңда орта білім беру ұйымына алғаш рет бір оқу жылында қызметке кірісетін

ұстазға тәжірибелі ұстаздар арасынан тәлімгер тағайындау жеке баппен қарастырылған. Сонымен қатар, Заң тәлімгер жұмысы үшін міндетті сыйақыны қарастырады.

Мұғалімнің білімі мен дағдыларындағы олқылықтарды толтыру үшін кәсіби даму маңызды [5]. Сондай-ақ мұғалімдерді үнемі өзгеріп отыратын тәжірибелер мен оқушылардың білім беру қажеттіліктері туралы ақпараттандыру қажет. Біліктілікті арттыру – білім беру жүйесіндегі мұғалімдердің сапасы мен тиімділігін арттырудың негізгі құралы [6].

Қазақстанда мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламалары көбінесе оқытушыларды бағалау тәжірибесін зерттеуге бағытталған (98%); мектеп бағдарламасын оқу (96%); негізгі пәндік сала бойынша білімді байыту (92%), оқыту әдістемесін жетілдіру (90%). Жаңартылған білім беру мазмұны негізінде мұғалімдерді оқытуға дайындау және мектептерде критериалды бағалауды қолдану бағдарламаларында да осындай оқу бағыттары қарастырылған. Мәселен, 2016-2018 жылдар аралығында Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы мен «Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ ұйымдастырған білім берудің жаңартылған мазмұны бойынша 256 215 педагог қызметкер (Қазақстанның педагогикалық ұжымының 78%-ы) курстардан өтті. [7]

TALIS нәтижелері бойынша қазақстандық мұғалімдер біліктілікті арттыру бағдарламалары аясында әріптестерінің сабақтарын бақылайды және коучингке қатысады (94%), курстарға/семинарларға қатысады (89%), мұғалімдердің біліктілігін арттыру қоғамдастығына қатысады (78%), кәсіби әдебиеттерді оқиды (77,3%), конференцияларға (64,8%) және онлайн курстарға/семинарларға (60,8%) қатысады, басқа мектептерге барады (62%).

Біліктілікті арттыру мұғалімнің күнделікті жұмысы жағдайында жүзеге асса, ең нәтижелі болады [6, 7 б]. Мысалы, Мектепте азиялық, атап айтқанда жапондық тәжірибе негізінде сабақ зерттеуін жүргізу мектепшілік ынтымақтастық мәдениетін дамытып, мұғалімдердің кәсіби деңгейін арттыруға мүмкіндік береді [8]. Осылайша, Қазақстанда 2012 жылдан бастап мектептерге Action Research және Lesson Study оқыту модельдері енгізілуде. Мұндай зерттеулер қажет, өйткені олардың қайсысы жұмыс істейтінін және не үшін жұмыс істейтінін нақты біле отырып, олардың бар кедергілер мен проблемаларды жоюдағы тиімділігіне дәлелді базасы бар, сонымен қатар мұғалімдердің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін мұғалімдерді (кәсіби даярлау бағдарламаларын жүзеге асыру қажет [9].

Сол себептен кәсіби даму бағдарламалары педагогтардың қажеттіліктерін қанағаттандырған кезде өз тиімділігінің ең жоғары деңгейіне жете алады [10]. Онымен қоса біліктілікті арттыру бағдарламаларының мазмұны мектеп бағдарламасымен байланысты болуы керек, ол мұғалімдердің тәжірибесін ескеріп, олардың қажеттіліктерін қанағаттандыруы керек [11].

Педагогтың біліктілігін арттыру әртүрлі білім беру ұйымдары, оның ішінде университеттер, оқу орталықтары, мектептер және мектеп қауымдастығы арасындағы ынтымақтастықтың желілік моделінің түріне сәйкес ұйымдастырылуы мүмкін. Осы мүдделі тараптардың бір-бірімен тиімді өзара іс-қимылы университеттердің/колледждердің білім беру бағдарламалары мен мұғалімдердің жұмыста үздіксіз білім алуына арналған құрылымдардың дәйекті, бір-бірімен жақсы байланысты және бірін-бірі толықтыратынының сенімді көрсеткіші болып табылады [1, 12].

Аталмыш зерттеушілердің еңбектерін жан-жақты талдау нәтижесінде, біздің пікірімізше, мұғалімнің кәсіптік даярлығы кәсіби дамуының процесі, оның нәтижесінде әртүрлі сипаттамалардың көп жақты жүйесі құрылады, яғни білімдік, іскерлік, дағдылық, қабілеттер, құндылық бағдар, тұлғалық белгілер және сапалар, сөйтіп білім беру аясында педагогикалық әрекетті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік туғызады.

Әдебиеттер

1. OECD (2020) TALIS 2018 Results. Vol. II: Teachers and School Leaders as Valued Professionals. Paris: OECD. Available at: <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>.

2. Jovanova-Mitkovska S. (2010) The Need of Continuous Professional Teacher Development // *Procedia — Social and Behavioral Sciences*. Vol. 2. No 2. P. 2921–2926.
3. Schleicher A. (2018) *World Class: How to Build a 21st-Century School System, Strong Performers and Successful Reformers in Education*. Paris: OECD. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/4789264300002-en>.
4. Darling-Hammond L., Hyster M. E., Gardner M. (2017) *Effective Teacher Professional Development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
5. Evers A., van der Heijden B., Kreijns K. (2016) Organizational and Task Factors Influencing Teachers' Professional Development at Work. *European Journal of Training and Development*, vol. 40, no 1, pp. 36–55.
6. Mizell H. (2010) *Why Professional Development Matters*. Oxford, OH: Learning Forward.
7. АО «Информационно-аналитический центр» (2019) Статистика системы образования Республики Казахстан. Национальный сборник. http://iac.kz/sites/default/files/nacionalnyy_sbornik_2019-2020.pdf.
8. OECD (2019a) *TALIS2018 Results. Vol. I: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. Paris: OECD. <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>.
9. Darling-Hammond L., Hyster M. E., Gardner M. (2017) *Effective Teacher Professional Development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
10. Meissel K., Parr J., Timperley H. (2016) Can Professional Development of Teachers Reduce Disparity in Student Achievement? // *Teaching and Teacher Education*. Vol. 58. No 1. P. 163–173.
11. Opfer V. D., Pedder D. (2011) Conceptualizing Teacher Professional Learning // *Review of Educational Research*. Vol. 81. No 3. P. 376–407.
12. Villegas-Reimers E. (2003) *Teacher Professional Development: An International Review of the Literature*. Paris: International Institute for Educational Planning.

ОҚЫТУДЫҢ ТӘРБИЕЛІК ЖҮЙЕСІНДЕ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚ ӘНДЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ, ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗІНІҢ ҚОЛДАНУЫ

Султанова Н.К., Нағашбай Ж., Шайкенова Г.А., Жікенова Д.Е.

Семей қаласы «Alikhan Bokeikhan University»,
Шәкәрім атындағы университет, wrach100@mail.ru

Аннотация. В статье рассмотрено, что певческое искусство казахского народа по своему содержанию и структуре, особенностям мелодичности народных песен, их использованию на педагогической, методологической основе делится на несколько направлений. Можно узнать национальную сущность любого народа - по его культуре. У казахского народа особое место занимает песенная культура. Кочевой народ от трудящегося мальчика до наклонного чака играл на домбре и стал поэтом. Следует постараться сделать какие-то сложные мысли понятными простым языком.

Ключевые слова: метод, методология, воспитание, народные песни, художественная система.

Abstract. The article considers that the singing art of the Kazakh people in its content and structure, peculiarities of the melodic nature of folk songs, their use on a pedagogical, methodological basis is divided into several directions. You can find out the national essence of any people - by its culture. Among the Kazakh people, song culture occupies a special place. Nomadic people from a working boy to an inclined chuck played on the ears of dombra and was a poet. You should try to make some complex thoughts understandable in simple language.

Key words: method, methodology, education, folk songs, art system.